

İŞÇİLER ESKİDEN DAHA MÜCADELECI MİYDİ?

7 Ekim 2021

Yıldırım Koç

1960'ları veya 1970'leri yaşamış olan ve işçi sınıfı hareketiyle ilgilenen bazı arkadaşların "nerede o eski işçiler!" dediğini birçok kez duydum. Gerçekten böyle mi? Gerçekten 1960'lı ve 1970'li yıllardaki işçiler çok bilinçli, çok mücadeleci, çok yiğit insanlardı da, günümüzün işçileri ürkek ve aşırı ihtiyatlı mı, bilinçsiz mi?

Ben aynı kanıda değilim. 1972 yılından beri sendikalarla ilgileniyorum. Sevgili arkadaşım Hakkı Yazıcı ile ilk kez 1972 yılı yaz aylarında o tarihlerde yeni inşa edilmekte olan OR-AN'da inşaat işçilerini bir sendikada (Süleyman Akkaya'nın, "Peygamber Süleyman"ın sendikasında) örgütlemeye çalışmıştık. O günlerden beri de ömrüm bu camiada geçti.

Geçmişte tabii ki çok önemli eylemler oldu; ancak biraz da "kör ölür badem gözlü olur." Olaylar ayrıntılı olarak bilinmezse, efsaneler yaratılır. Yakın çevrem, benim efsanelere takıntı biçiminde karşı çıkmamı çok eleştiriyor. İnsanların efsanelere ihtiyaç duyduğunu, efsanelerden güç aldığını söylüyor. Ancak ben bu konularda belki gereksiz ölçüde nesnel olunması gerektiğini düşünüyorum. Bazı eylemler çok abartılırsa, "peki, o eylemler o kadar büyük ve önemliyse, bugünkü durum ne? Sel gittikten sonra kalan kum ne kadar? Yoksa o yaşadığımız sel değil miydi?" diye sorguluyorum.

Birkaç örnek vereyim.

AÇLARIN YÜRÜYÜŞÜ (1962)

Benim çok önemseydiğim eylemlerden biri, Açların Yürüyüşü'dür.

1960'lı yılların ilginç ve önemli eylemlerinden biri, Fukara Tahir olarak tanınan Tahir Öztürk'ün başkanlığındaki Yapı İşçileri Federasyonu'nun örgütlediği 5000 dolayındaki inşaat işçisinin 3 Mayıs 1962'de TBMM'ye yaptığı yürüyüştür ("Açların Yürüyüşü" ve "İşsizlerin Yürüyüşü").

Yapı-İş Federasyonu, John Thalmayer isimli bir Amerikalı sendikacının önerisi üzerine, işsizler için bir yürüyüş düzenlemeyi kararlaştırdı. (John Thalmayer olayını bir ara yazacağım) 26 Nisan 1962 günü yürüyüş yapılması için Ankara Valiliği'ne başvuruldu; başvuru kabul edilmedi.

3 Mayıs 1962 günü 5000 dolayında işsiz inşaat işçisi Yapı-İş Federasyonu'nun Ulus'ta

Rüzgarlı Sokak'taki binasının önünde toplandı. İşçiler, TBMM'ye doğru yürüyüşe geçti.

Polisin engelleme çabaları ve kurduğu barikatlar aşıldı. Meclis'in önünde ise yürüyüşe asker müdahale etti. 20 kişilik bir heyet Meclis'e kabul edildi ve yetkililerle görüştü. Bu arada çok sayıda işçi gözaltına alındı ve dövüldü.

Eylem sayesinde herhangi bir hak alınamadı. Eylem sırasında taşınan pankartlarda şunlar yazıyordu: "Niçin bu sefalet, solculara fırsat için mi?" "Atatürk her şeyimizdir," "tarla verin ekelim, iş verin yapalım veya bir yol gösterin gidelim," "Türk işçisi aç ve işsiz olabilir, ancak komünist olamaz," "işçiyi komünistlikle itham edenler, özünden emin olmayanlardır."

Yön Dergisi eylemi şöyle değerlendiriyordu: "Hareket her türlü destekten ve yöneticiden mahrum olduğu halde, şuurlu ve ölçülüydü. Aç işçiler, hiçbir taşkınlıkta bulunmadılar. Lüzumsuz müdahaleler olmasa belki de en ufak bir hadise çıkmayacaktı. Fakat yalınayakların yürüyüşü, yalınayak olmayanları ürküttüğü için coplar işledi." (*Yön Dergisi*, 9 Mayıs 1962; 5-6)

Açların Yürüyüşü önemli bir eylemdir; ancak Türkiye işçi sınıfı mücadelesine önemli bir kalıcı katkısı olmadı.

KOZLU OLAYLARI (1965)

Sevgili arkadaşım Erol Çatma, 1997 yılında **1965 Madenci Direnişinin Öyküsü, Kömür Tutuşunca** (Evrensel Basım Yayın, İstanbul) kitabını yayımladı. Kitabın kapağında da Satılmış Tepe ve Mehmet Çavdar'ın cenaze törenindeki resim var.

Erol Çatma bu önemli olayı ayrıntılı olarak anlatıyor. Ben biraz farklı düşünüyorum.

1965 yılında Ereğli Kömür İşletmesi Kozlu Bölgesindeki işçiler büyük bir eylem başlattı. İki işçinin vurularak öldürüldüğü olaylar ancak büyük çabalar sonucu engellenebildi. Bu eylemde de sorun, işyerinde primlerin dağıtılması sırasında mühendisler için fazla pay verilmesiydi. Diğer bir deyişle, eylemde hedef, sermayedar sınıf veya hükümet değil, işçi sınıfının "memur" statüsünde istihdam edilen mühendis kesimiydi. Eylem büyüktü; ancak eylemin programı bence ilerici veya devrimci değildi. Hedefin mühendisler olması, bu olayın sınıf mücadelesinde kalıcı bir etki yaratmasına katkıda bulunmadı. Sel gitti, sınıf bilinci açısından kalan kum pek yoktu.

DİSK'İN DGM DİRENİŞİ (1976)

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerinde övgüyle sözü edilen bir eylem de, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı DİSK'in düzenlediği direniştir.

DİSK Yönetimi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nun çıkmasını önlemek amacıyla bir direniş örgütledi; ancak işçileri açıkça direnişe çağırmadı. DİSK, 16-19 Eylül 1976 günleri Genel Yas ilan etti ve üyeleri "serbest bıraktı". Böylece, eylemin cezai sorumluluğundan kurtulmaya çalıştı. DGM direnişi sırasında DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nda toplu sözleşme uzmanı olarak çalışıyordum. Birlikte çalıştığımız, aynı odayı paylaştığımız Fevzi Şolt ile bazı bölgelerde işyerlerini kontrol ettik. Eylemin çok etkili olduğunu söyleyemiyorum; ancak ödenen bedel çok büyük oldu.

DGM direnişi 20 Eylül günü sona erdirildi. Oldukça çok sayıda işçi önderinin işten atılmasıyla sonuçlanan bu eylemler, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun çıkmasını engelledi.

DGM direnişi sonrasında Mecidiyeköy'de Profilo Fabrikası'nda işten çıkarılan işçilerin geri alınması için başlayan işgal eyleminde güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu bir işçi yaşamını yitirdi.

DGM direnişine Petkim-İş'te örgütlü Aliğa Rafinerisi işçileri de katıldı. Direniş nedeniyle bu işçilerin çok büyük bir bölümü işten atıldı ve işyeri kapatıldı. İşletme, Batman Rafinerisi'nden uçakla getirilen 400 işçinin çalışmasıyla faaliyete geçirildi.

DGM direnişini de, olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum.

Özetle; işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihindeki bazı olayları, yeniden ve sel gittikten sonra kalan kum ve eylemin programı ve maliyetini göz önüne alarak değerlendirmekte yarar var diye düşünüyorum. Efsane yaratmak belki bazı kişilerin içini ferahlatıyor, bazıları için de umutlar yaratıyor. Ancak gerçekçi ve nesnel olmanın daha yararlı olduğu kanısındayım.

Bugünkü işçiler ise, attıkları adımlarda çok daha bilinçliler.